

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALEKTE

RIJKSUNIVERSITEIT GENT

vragenlijst 16 A

Seminarie voor Vlaamse Dialektologie
Blandijnberg 2
9000 Gent

juli 1981

tel;091/257611 (toestel 4104)

navraaglijst MANDENMAKER

Dialekt van:(stad, dorp)

.....(gemeente)(prov

GESPROKEN DOOR:

OPGETEKEND DOOR:

Naam:

naam:

Adres:

Adres:

tel.:

tel.:

Geboorteplaats:

Geboortejaar:

(vroeger) beroep:.....

Geboorteplaats moeder:

Geboorteplaats vader:

De Wissen (soorten en variëteiten)

1. Wissen of wijmen wint men van struiken die in speciale aanplantingen worden gekweekt. Vroeger kon het wel eens voorkomen dat men manden vlocht met de dunste takken of uitlopelingen van de wilgeboom (knotwilg).

Hoe noemt men dergelijke wissen of wijmen?

.....

2. Het gebeurt dat de wissen niet ieder jaar worden gekapt, maar dat men ze laat doorgroeien tot ze dikker zijn geworden.

Hoe noemt men zulke meerjarige (2 of 3 jaar) twijgen?

.....

2

In onze eerste vragenlijst hebben we onvoldoende aandacht besteed aan de verschillende variëteiten van wissén of wijmen die voor het vlechten worden gebruikt. Verscheidene medewerkers stuurden ons gegevens over soorten die in hun streek bekend zijn. Op grond van die informatie willen we ons materiaal aanvullen voor zoveel mogelijk plaatsen.

Wil u de dialektbenamingen invullen voor de soorten die hieronder worden beschreven, en zo mogelijk ook de naam van de boom of de struik waarvan ze afkomstig zijn.

	NAAM VAN DE WIS	VAN DE BOOM
3. De oudste soort die in onze streken werd gekweekt: tamelijk lange donkergroene wissén, gelijkmatig van dikte.		
4. Een zware wissensoort met een dik 'gat', erg broos bij het schillen. De kleur is donkergroen. Sommige mandenmakers zeggen dat de pel er bij het schillen in stukken afspringt. Men gebruikte ze voor grof werk.		
5. Een gele of oranje-achtige wis, fijn en zeer soepel, van uitstekende kwaliteit; erg geschikt om oren te vlechten en verder voor allerlei fijn werk. Vroeger veel minder gekweekt dan nu.		
6. Een inlandse donkerrode soort, nogal zacht, en met veel vertakkingen. Sommige mandenmakers zeggen dat deze wis gemakkelijk gepeld en gespleten kan worden. Ze wordt tegenwoordig haast niet meer gekweekt.		
7. Een andere, later opgekomen, rode soort met lange, dunne, taaie wissén en veel minder vertakt dan de vorige.		
8. Een variëteit met blauwachtige takken.		
9. Een taaie, maar uiterst vertakte soort, fijn en groen van kleur, die gemakkelijk groeit op zure grond. Men zegt dat ze vanuit de rijnstreek is ingevoerd.		

Hieronder geven we nog een lijst dialektnamen die ons door invullers van de vorige vragenlijst werden meegedeeld.

- Wil u 1) de benamingen aanduiden die u kent en de wissensoort die ermee wordt bedoeld zo goed mogelijk omschrijven
 2) meedelen voor welk werk die soorten werden gebruikt
 3) zo mogelijk de naam van de boom vermelden waarvan de wissensoort afkomstig is. Elke informatie, hoe beknopt ook, is van harte welkom.

10. GROENE WISSEN/WIJMEN

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

11. GROENE WIEDAUW

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

12 WITTE WIEDAUW

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

13. KLETTERS

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

14. GROENE KLETTERS

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

15. GELE KLETTERS

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

16. WITTE KLETTERS

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

17. GELE WISSEN/WIJMEN

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

18. OUDE RODE

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

19. LERENBAND

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

20. FRANSE RODE

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik :

21. DUITSE RODE

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

22. RIJNSE WISSEN/WIJMEN

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

23. KRAAKWIEDAUW

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

24. KATTEMAN

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

25. WERF

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

26. WATERWERF

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

27. WEDA

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

29. LINTJES

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

30. BLAUWE WISSEN/WIJMEN

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

31. SPAANSE GROENE

beschrijving:

gebruikt voor:

naam van boom of struik:

Technieken en werktuigen

32. Hoe zegt u : manden maken?

.....

33. Hoe noemt u een struik wissen?

.....

34. Wat is het woord voor de steeds dikker wordende stek in de grond waaruit elk jaar nieuwe wissen schieten?

.....

35. Hoe noemt u het binnenste, zachtere, deel van de wis?

.....

36. Hoe noemt u de periode waarin wissen gekapt worden?

.....

37. Hoe noemt u de persoon die verantwoordelijk is voor het onderhoud van het wissenveld?
.....
-
38. Hoe noemt u de persoon die de schoven maakt?
.....
-
39. Hoe heet de kabel waarmee de schoof wordt samengetrokken?
.....
-
40. Hoe noemt u de wissel waarmee de schoof wordt samengebonden?
.....
-
41. Welk woord gebruikt u voor de put waarin de wissel naar lengte worden gesorteerd?
.....
-
42. Hoe noemt u de ton waarin de wissel naar lengte worden gesorteerd?
.....
-
43. Hoe heet de persoon die de wissel sorteert?
.....
-
44. Hoe noemt u de stapel schoven die in open lucht gedroogd worden?
.....
-
45. Hoe noemt u de stapel schoven die in een schuur of op een zolder gedroogd worden?
.....
-
46. Hoe noemt u het met de hand ontschorsen van bufwissel?
.....
-
47. Welk woord gebruikt u voor de schors van de wissel?
.....
-
48. Hoe noemt u de bundeltjes wissel die uit de schoof worden genomen en die volgens grootte in de grond worden geplant om later te ontschorsen?
.....
-
49. Hoe noemt u de persoon die de wissel ontschorst?
.....
-
50. Hoe noemt u de periode waarin de wissel ontschorst worden?
.....
-
51. Hoe heet de houten paal waarop het schorsijzer gemonteerd wordt?
.....

52. Hoe heet de houten balk waarop een reeks schorsijzers gemonteerd staan?

.....

53. Hoe zegt u : wissel in de grond zetten(om later te ontschorsen)

.....

54. Hoe noemt u de ontschorste wissel?

.....

55. Hoe zegt u: de wissel overlappend in drieën of vieren splitsen?

.....

56. Hoe zegt u: de wissel schaven?

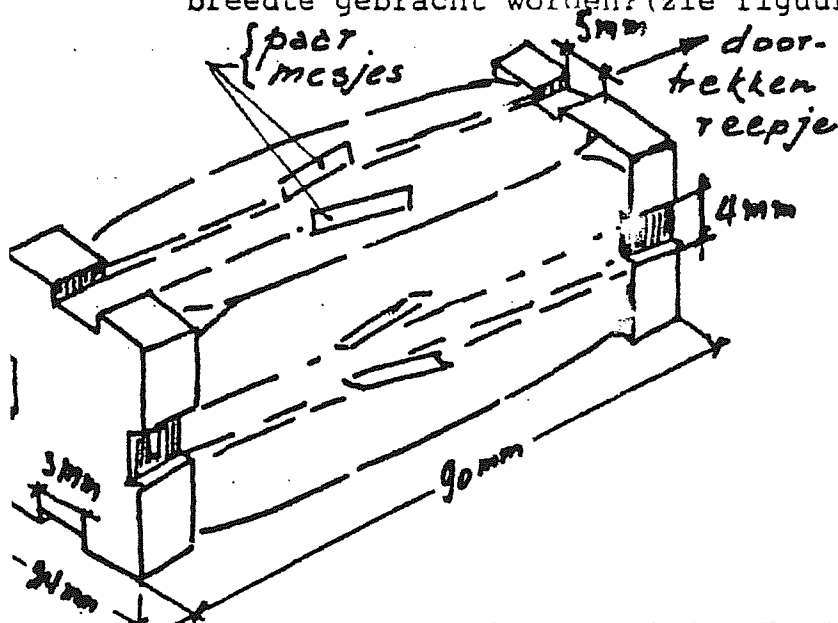
.....

57. Indien u verschillende schaven heeft (met verschillende afstanden tussen de messen), kan u er dan de functie en de naam van geven?(voorschaaf, fijschaaf ...)

58. Hoe heet de machine waarmee de wissel geschaafd wordt?

.....

59. Hoe noemt u het werktuig waarmee de gespleten wissel op gelijke breedte gebracht worden?(zie figuur).

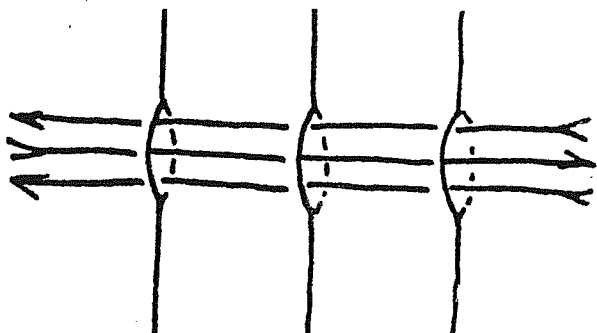

60. Hoe zegt u: wissel op gelijke breedte brengen.

.....

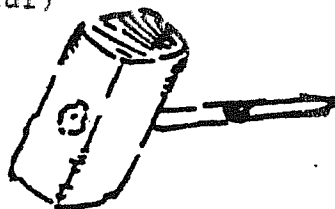
Het vlechten van de mand

61. Hoe noemt u het bodemkruis waarbij de helft van de bodemstokken in het midden gespleten is; de andere helft wordt door de gleuven gestoken. (zie figuur)

.....

62. Hoe heet het werktuig waarmee men de bodemstokken in het midden splijt? (zie figuur)

.....

63. Hoe noemt u een bodemkruis waarbij de bodemstokken los op elkaar gelegd worden?

.....

64. Hoe noemt u de wis waarmee men rond de bodemstokken begon te vlechten?

.....

65. Hoe zegt u: uitdunnen (van wissen die overal even dik moesten zijn)?

.....

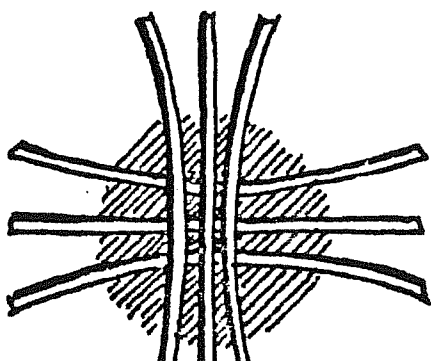
66. Hoe zegt u: de bodem beginnen vlechten? (opzetten)

.....

67. Hoe noemt men in 't algemeen het vlechtwerk waarmee men een mand begint? (de opzet ...)

.....

68. Hoe noemt u het bodemkruis als door het vlechten de bodemstokken uit elkaar geweken zijn en een soort ster vormen?

.....

69. Hoe heet de (halve) bodemstok die bij de andere wordt gestoken om een onpaar aantal te bekomen?
.....

70. Hoe heet de schaar waarmee men zeer dikke wissel kan knippen? Eén arm van de schaar is bevestigd op een houten plank; de andere arm kan vrij bewegen.
.....

71. Hoe noemt men de priem of nagel waarmee men de mand op een houten blok vastpint zodat ze bij het vlechten niet kan verschuiven?
.....

72. Hoe zegt u: een mand op een houten blok vastpinnen?
.....

73. Hoe heet de boord die men achteraf aan de onderkant van de mand vlecht waardoor ze een groter steunvlak krijgt en waardoor de bodem minder vlug verslijt?
.....

74. Hoe noemt u de wissel die daarvoor dienen?
.....

75. Welk woord gebruikte u voor de houten latten die soms tegen de onderkant van de bodem worden geslagen om te beletten dat de bodem te vlug verslijt?
.....

76. Hoe zegt men: een nieuwe wis plaatsen (op de plaats waar een vorige eindigde)?
.....

77. Hoe noemt u de plaats in het vlechtwerk waar een nieuwe wis begint?

78. Hoe noemt men de inzet met de top van de nieuwe wis?
.....

79. Hoe noemt men de inzet met het 'gat' van de nieuwe wis?
.....

80. Welk woord gebruikt u voor één toer die men vlecht rond de mand?
.....

81. Soms wordt op een bepaalde hoogte in de mandwand aan de buitenkant een dikkere rand gevlochten die de stevigheid van de mand verhoogt.
Hoe noemt u die rand?

.....

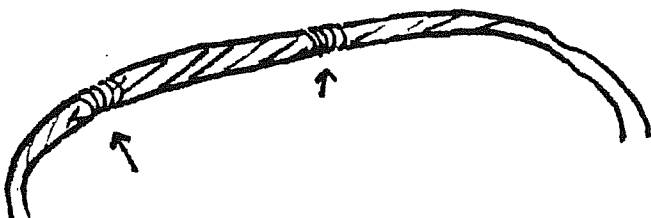
82. Hoe noemt u het vlechten van die rand?

.....

83. Hoe noemt u de wissel die daarbij gebruikt worden?

.....

84. Hoe noemt u de wissel of schenen die men op bepaalde plaatsen rond de bovenboord van de mand draait om hem te verstevigen?

.....

85. Hoe noemt u de wis die naast de beugel wordt gestoken en rond die beugel gevlochten wordt bij het maken van oren?

.....

86. Hoe noemt u oren waarbij 3 of 4 naast elkaar geplaatste beugels met wissel of schenen zijn omwonden?

.....

87. Hoe noemt u wissel die gewrongen zijn om korte bochten mee te kunnen maken?

.....

88. Soms blijft de boog niet mooi rond staan, maar rijpt hij toe in een punt. Hoe noemt u dat.

.....

89. Hoe noemt u een stapel manden (meestal een 12-tal) van dezelfde soort?

.....

90. Hoe noemt u een houten blok met gaatjes waarin wissel gezet worden bij het maken van vierkant werk?

.....

Vlechttechnieken

91. Hoe zegt men in 't algemeen: vlechten (met wissen)?

.....

92. Hoe noemt u de manier van vlechten waarbij men de wissen één voor één tussen een oneven aantal staken vlecht?

.....

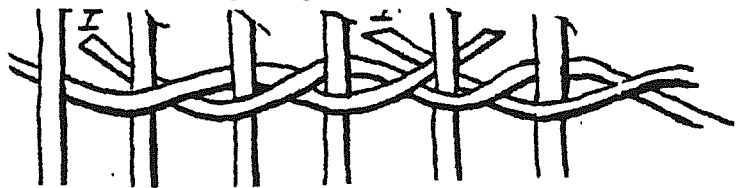
93. Hoe noemt u vlechtwerk dat op die manier gemaakt is?

.....

94. Hoe noemt u de wissen waarmee zo gevlochten wordt? (luikwis)

.....

95. Hoe heet de manier van vlechten waarbij men met twee wissen tegelijk werkt; de ene voor de staander, de andere erachter?

.....

96. Hoe noemt u vlechtwerk dat op die manier gemaakt is?

.....

97. Hoe noemt u de wissen waarmee u zo vlecht?

.....

98. Welk woord gebruikt u voor het vlechten met verschillende (4 à 10) wissen tegelijk? (sleven)

.....

99. Hoe noemt u vlechtwerk dat op die manier gemaakt is?

.....

100. Soms wordt gedurende 5 of 6 rijen de vlechtwis over twee staken gelegd, achter de derde. Na 5 of 6 rijen verspringt men één staak en herhaalt men de bewerking. Het vlechtwerk krijgt op die manier figuren die aan een dambord doen denken.
Hoe noemt u die manier van vlechten?

.....

101; Hoe noemt u vlechtwerk dat op die manier gemaakt is.

.....

102. De bovenste rand van een mand wordt soms afgeboord met een band vlechtwerk waarbij de buitenste vlechtwissen over de binnenste gelegd worden. Hoe noemt u die bewerking? (tressen, keperen ...)

.....

103. Hoe heet die band vlechtwerk?

.....

104. Hoe noemt u de wissel die u daarbij gebruikt?

.....

105. Bij het vlechten van de onderste rand van de mand boven de bodem gebruikt de mandenmaker 3 wissel: de eerste wissel wordt over 2 staken gelegd achter de derde; bij de volgende ronde verspringt men een staak.
Hoe noemt u die bewerking?

.....

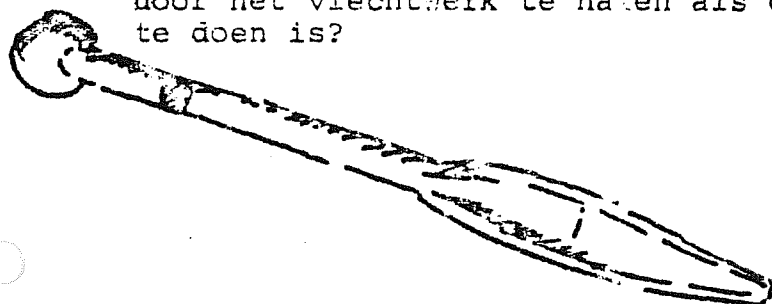
106. Hoe heet de aldus gevlochten onderste rand van de mand?

.....

107. Hoe noemt u de wissel waarmee u die rand vlecht?

.....

108. Hoe heet de holle stalen staaf die gebruikt wordt om wissel door het vlechtwerk te halen als dat met de hand moeilijk te doen is?

.....

109. Hoe noemt u het afwerken aan de bovenboord waarbij de uiteinden van de staanders in het vlechtwerk worden geduwd?

.....

110. Hoe noemt u in het algemeen vlechtwerk dat

- vierkant is

.....

111. - rond is

.....

112. Hoe noemt u in 't algemeen vlechtwerk met fijne wissel (voor hondenmandjes, siermandjes enz.)

.....

113. Hoe noemt u in het algemeen het vlechten van stoelen, zetels en dergelijke?

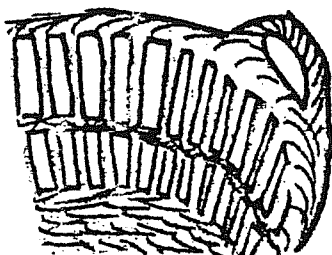
.....

114. Hoe noemt u vlechtwerk

- dat helemaal gesloten is?

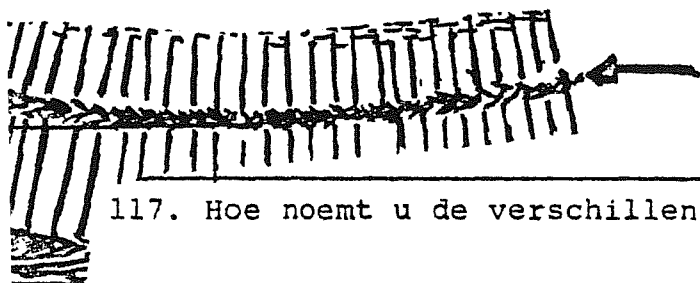
.....

115. - met openingen tussen de verschillende vlechtronden

.....

116. Hoe noemt u een vlechtronde die niet steunt op onderliggende vlechtronden en als het ware loshangt.

.....

117. Hoe noemt u de verschillende wanden van de duivenmand?

.....

118. Hoe noemt u de rand in een duivenmand waar het deksel op valt?

.....

(tekeningen: Verlonje)